

Kirjandus

IX klass

1. Lugemine

Õppesisu	Õpitulemused
1) Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. 2) Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. 3) Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. 4) Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. 5) Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.	1) On läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut). 2) Loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist. 3) Tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega.

2. Jutustamine

Õppesisu	Õpitulemused
1) Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine. 2) Uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. 3) Tutvumine elektroonilise meedia (raadio, televisioon, internet) erinevate jutustamisviisidega.	1) Jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.

3. Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Õppesisu	Õpitulemused
Teose mõistmist toetavad tegevused 1) Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma	Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused 1) Vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele. 2) Kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate.

sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile. 2) Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Konspekti koostamine. 3) Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine. 4) Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. Teose/loo kui terviku mõistmine 1) Tegelasel analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelasel suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelasel sisekonflikti äratundmine. 2) Tegelasel vahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelasel tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. 3) Tegelasel rühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. 4) Erinevate teoste peategelasel võrdlemine. 5) Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Teose rütm:	3) Kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused, arutleb põhjus-tagajärjeseoste üle. 4) Kirjeldab teksti põhjal tegelasel välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelasel omavahelisi suhteid, võrdleb ja hindab tegelasel, lähtudes humanistlikest ja demokraatlikest väärtustest. 5) Arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelasel, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust. 6) Leiab teksti keskset mõtet, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte. 7) Otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse. Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine 1) Tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi. 2) Mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes. Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine 1) Seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust.

ellipsi täitmine. Sündmuste põhjustagajärg-seoste leidmine. 6) Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. 7) Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine. 8) Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine. Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine 1) Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse, ellipsi ja inversiooni tundmine ja kasutamine. 2) Sümbolite seletamine. Allegooria ja allteksti mõistmine. 3) Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine. 4) Luuleteksti tõlgendamine. 5) Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. 6) Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine 1) Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, draamatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli, miniatuuri tunnused. 2) Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. 3) Komöödia, tragöödia ja draama tunnused. 4) Arvustuse olemus.	

4. Esitamine

Õppesisu	Õpitulemused
1) Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?). 2) Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase	1) Koostab ja esitab teost tutvustava ettekande.

sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja-vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine. 3) Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.	

5. Omalooming

Õppesisu	Õpitulemused
1) Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: regilaulu, kujundirikka luuletuse või miniatuuri, tegelase iseloomustuse või CV, tegelaste juhtlaused, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöö kirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi või kirjandusteose arvustuse vms. 2) Omaloomingulised tööd (nt lühiuurimused) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.	1) Kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti. 2) Kirjutab kirjandusteose põhjal arutlus-elementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.

III kooliastme koondõpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- on lugenud eakohast erižanrilist väärtkirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ja arendab lugejaoskusi;
- väärtustab kirjandust kui oma rahvus-kultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
- tõlgendab, analüüsib ja mõistab kirjandus-teost kui erinevate lugude ja inimsuhete, elamuste ja väärtuste allikat ning erinevate seisukohtade loojat;
- mõistab ja aktsepteerib teose lugemisel tekkivate seisukohtade paljusust, väärtustab erinevaid ideid ja kujutamisi;
- väljendab end korrektselt suuliselt ja kirjalikult, jutustab kokkuvõtvalt teoses toimunust, arutleb teoses kujutatut üle, kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid;
- kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, sealhulgas sõnaraamatuid ja interneti.